

MARCA

el *DECat.* (V. 466b54-455a17) com un cpt. de l'àr. *mārmār* amb *sāmmī* o amb el cat. *sem*.

¹Descarto, doncs, VALLUM (O VALLEM) BENIGNUM, -A que podria ser suggerit pel doc. del S. XVI, contradictori pels fets d'aquest lloc desèrtic i aspèrrim, i fins v. 5 MALIGNUM, perquè seria més arbitrari.

MARCA

Castellví de la Marca, municipi de l'Alt Penedès, al límit amb el Baix Penedès: reducció de *Castellvíyl*, de *viyl* variant antiga de 'vell' (*DECat.* IX, 88b27ss., 34, 87b47, *DCEC*)

MENCIONS ANT. 1040: *Kastro Veteri*, afr. Or. del 15 *Kastrum Albiniana*. Font Rius, *C.d.p.* § 21; altres cites ib. § 241, p.p. 646, 670.

El determinatiu és *marca* 'país de frontera' (*DECat.* v, 410b24ss., a23ss.) perquè en els SS. IX i X (temps del Comtes Guifre, Borrell etc) el front de guerra 20 amb els sarraïns passava precisament per allà.

DERIVATS. *Marquilles*, NL antic de Barcelona, documentat l'any 1254 (Carreras Candi, *Miscel.Hist.Cat.* II, 255); el baró de Maldà parla de la *placeta de Maquillas* (*Excursions*, 18)).

Marquilles, NL antic del terme de Llanera de Solsonès: 1066 in *Marchillas* (*Arxiu de Solsona*: Cor.).

Maset de Marquilla, a Herbés (Ports de Morella) (XXVII, 151.2); *Mas de Marquillo* (?) a les Useres (Tinència d'Alcalatén) (XXIX, 13.13).

Amb el sufix diminutiu *-illa* (*iyła* -ICULA), freqüent sobretot en toponímia *Ciudadilla*; *Cabanilles*; *Canalilles*. J.F.C.

MARÇÀ, MARZÀ, MARCENYAC i noms semblants

A) 1) MARÇÀ, poble important del Priorat, prop de Falset.

Pron. mod. *marsá*, oït a Falset, Casac, 1920; id. a les enq. de 1936, als pobles veïns i a Marçà mateix (XIII, 1ss.). *Gentilici:* *Marsalēns* a Falset, 1920 (*marçanencs* amb dissimilació *n-n >l-n*).

MENCIONS ANT. 1153: «in Teviça et --- apud 45 castrum de Marçan» (*CoDoACA* IV, 210.14), --- *Marzan* (Balari, *Orig.* 330); 1154: *Marzano* (Kehr, *Papsturk.* 338); 1174: «castrum de Marzano» (*Li.Fe.Ma.* 254, § 240); 1178: *Marzan* (Callaghan, *Tort.* XIII, 297; *BSCC* XVI, 386); 1194: *Marça* (Mas, *N.H.Bna.* 50 XIII, 204); 1203: *Arnaldus de Marza* (*Cart.* Poblet, p. 134); 1281: *Marzà* (CCandi, *Mi.Hi.Ca.* I, 215).

Havia pertangut als Castellvell, dels quals passà a la baronia d'Entença i després a la de Prades (*GGC* 441). Pertanyé primer a la vegueria de Tarragona i 55 després a la de Vilafranca (*BABL* III, 119).

ETIM. Nom en -IANUM, dels formats pels romans per designar un predi amb un NP romà. En principi aquest podria ser tant MARCUS (cf. els *Marciáni sodales*, col·legi sacerdotal a honor de Marc Aureli) com MARTIUS; a aquest es decanten M-Lübke (*BDC* XI, 29) i Aebischer (*Top.* 109). També m'hi decanto jo induït no sols perquè ja comença aquí el territori de substrat mossàrab (on Çi dóna ç, cf. l'andalús *Marchena*), sinó també perquè MARTIUS forma tota una família dins l'antroponímia llatina, amb el grup de MARTIUS, -ETIUS etc.; de la qual anem a veure representants en els noms següents, en nombre i varietat ben copiosa, dins la nostra toponímia.

2). Homònim menor situat uns 50 k. més NE.: *Coma de Marçà*, en el te. de Vimbodí; 1196: in *Coma de Marsa* en dos docs. de 1196, cit. junt amb *L'azina* (*Cart.* de Poblet, 37, 48); 1197: «ad coma de Marsa» (ib. p. 436).

3) Altre tant lluny a l'O. de (1), i amb l'Ebre i grans serres entremig: *Los Bacis de Marsá*, te. Beseit, gran deu i planell d'aigües, en el camí de Carlares a Beseit, entre la *Font Mala*, i el punt on es desemboca al riu Matarranya; oït a Carlares, 1931, i al Boixar, 1934 (LL I, 9). Aquest és ja molt endins de la zona on abunda 25 el ç mossàrab, mentre que -Tj- dóna ç allí com en cat. Cf., però, (H) (infra).

B) En plural *Marçans* localitat ant. del terme de Terrassa. 993: *ad ipso Marciano* (*BABL* VII, 394); 1000: «in l.q.d. *Marzanos* --- Or. *Monte Rodundo* vel *-Sala*, Mer. in *Soto*, Occ. *Rubialo*, Circi *Comma Mala*»; 1002: «*Marzanos* Or. *Monte Redono*»; 1002: *Marçans* (o.c. VII, 395, 396, 397).¹

35 C) MARZÀ (Empordà), que hom ha confós massa sovint amb (A), però no sols se'n diferencia netament per la pron. i per ser d'una comarca llunyana, sinó pel detall terminal de la radical, que dóna lloc a la -z-; poblet de l'Alt Empordà que forma mun. amb 40 Pedret, abans agre. a Vilanova de la Muga, i situat entre aquest poble i Vilajuïga; Aebischer inexcusablement els confongué del tot, gràcies al seu menyspreu de la fonètica, amb tot i que ja el *DAG.* féu notar que el poble empordanès és *Marzà* amb -z- i no pas *Marsá*.

Pron.: *mərzá*, oït per Casac. a Pau i a Figueres, 1920. Nova confirmació 1931, feta amb gent del poble mateix i de Castelló d'Empúries, per un savi amic figuerenc, i per mi mateix, novament, 1958: a Llançà (XII, 20), a Garriguella (XXII, 78.10, 78.24), i a l'enq. de Marzà mateix (XXII, 87-89). I ja als meus avis havíem oït el meu pare, i jo, la dita proverbial empordanesa, aplicada a un home massa desinteressat: «tu faràs com les gallines de *mərzá*, que van a ponre a Garriguella» (comentada en el seu llibre *Les Gràcies de l'Empordà*).